

**ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ У СИСТЕМІ ПРАВОВОГО
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ВІДНОСИН У СФЕРІ СУДОЧИНСТВА
В УКРАЇНІ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ****INFORMATION AND COMMUNICATION TECHNOLOGIES IN THE SYSTEM
OF LEGAL SUPPORT OF INFORMATION RELATIONS IN THE FIELD OF JUDICIARY
IN UKRAINE UNDER THE CONDITIONS OF EUROPEAN INTEGRATION**

У статті розглянуто генезу правового забезпечення застосування сучасних інформаційно-комунікаційних технологій у сфері судочинства на основі аналізу низки основних національних та міжнародних документів.

Визначено, що сучасний етап розвитку сфери судочинства в Україні характеризується активним впровадженням інформаційно-комунікаційних технологій, спробою покращити якість юридичної роботи. Активна цифровізація та розвиток сучасних комунікаційно-інформаційних технологій вплинули на зміну думки щодо значення їх можливостей для сфери судочинства.

Окреслено основні напрями розвитку системи правового забезпечення інформаційних правовідносин у сфері судочинства в Україні в умовах євроінтеграції: впровадження всіх модулів та підсистем Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи; розвиток електронного документообігу; забезпечення дистанційного доступу до правосуддя; забезпечення інформаційної безпеки судової системи, зокрема, захист персональних даних учасників судового процесу та забезпечення конфіденційності судової інформації; онлайн-трансляції судових засідань; доступ громадськості до судових рішень та судової практики.

За результатами проведеного дослідження виокремлені наступні напрями розвитку системи правового забезпечення інформаційних правовідносин у сфері судочинства в Україні в умовах євроінтеграції: 1) підвищення ефективності існуючих механізмів правового забезпечення, 2) впровадження нових елементів правового забезпечення, зважаючи на можливості сучасних інформаційно-комунікаційних технологій. Створення єдиного інформаційного простору судової системи, цифровізація частини судових функцій, впровадження штучного інтелекту для аналізу судової практики вже є реаліями сьогодення. Вказані наступні сучасні виклики у правовому забезпеченні інформаційних правовідносин у сфері судочинства в Україні: недостатнє фінансування технічного забезпечення судів; питання якості підготовки кадрів для роботи з інформаційно-комунікаційними технологіями в судах; забезпечення інформаційної безпеки, захист персональних даних, доступ до електронного правосуддя для всіх категорій громадян та ін.

Ключові слова: інформаційні правовідносини, інформаційно-комунікаційні технології, судочинство, інформація, інформаційне суспільство, інформатизація, євроінтеграція, Єдина судова інформаційно-телекомунікаційна система.

The article examines the evolution of the legal framework governing the application of modern Information and Communication Technologies (ICT) in the judicial system through an analysis of key national and international legal instruments.

The study establishes that the current stage of development of the judicial system in Ukraine is characterized by the active implementation of ICT aimed at improving the efficiency, accessibility, and quality of judicial administration. The ongoing digital transformation and rapid advancement of information and communication technologies have significantly reshaped the understanding of their role and potential in the administration of justice.

The article identifies the principal directions for the further development of the legal framework governing information-related legal relations in the Ukrainian judicial system in the context of European integration. These include the full implementation of all modules and subsystems of the Unified Judicial Information and Telecommunication System, the further development of electronic document management, the expansion of remote access to justice, the enhancement of information and cybersecurity within the judiciary, including the protection of personal data of participants in judicial proceedings and the confidentiality of judicial information, the online broadcasting of court hearings, and ensuring public access to court decisions and judicial practice.

The study also highlights several key challenges affecting the legal regulation of information-related legal relations in the Ukrainian judicial system. These include inadequate funding for the technological infrastructure of the judiciary, the need to strengthen the professional training of court personnel in the use of ICT, enhancing information and cybersecurity, protecting personal data, and ensuring equal access to electronic justice for all categories of citizens.

Key words: *information legal relations, Information and Communication Technologies, judiciary, information, information society, informatization, European integration, Unified Judicial Information and Telecommunication System.*

Вступ. Ратифікація Україною Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод стала важливим етапом цілеспрямованого євроінтеграційного напрямку державного розвитку, який вимагає гармонізації національного законодавства з правом Європейського Союзу, зокрема, і в сфері судочинства [1, с. 113–119; 2]. З 2014 року наша держава несе зобов'язання приведення національного законодавства у відповідність до права ЄС (стаття 474 Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони) [3]. Сучасне реформування судової влади пов'язане також з активним впровадженням інформаційно-комунікаційних технологій, спроможним покращити якість юридичної роботи. Активна цифровізація вплинула на зміну думки щодо значення можливостей новітніх технологій для сфери судочинства.

В умовах інформаційного суспільства кожна сфера діяльності характеризується збільшенням кількості інформаційних відносин, а суспільні трансформації вимагають постійного удосконалення їх правового регулювання. Л. В. Заславська, О. Г. Радзівська наголошують на обумовленості сучасного підвищеного інтересу дослідників до інформаційної сфери активним розвитком інформаційних технологій та цифровізацією всіх сфер життя сучасного світу. Науковиці звертають увагу, що у зв'язку з використанням нових технологій, з діджиталізацією виробничих та управлінських процесів, глобалізацією видозмінюються існуючі та виникають принципово нові взаємодії між суб'єктами суспільних відносин, у яких інформація набуває істотного значення. Існування в сучасному інформаційному суспільстві потребує наявності нових знань, вмінь та навичок у суб'єктів, а також формування принципів та механізмів реагування на новітні виклики, які постають перед соціумом через прискорену та всеохоплюючу інформатизацію [4, с. 33]. Застосування інформаційно-комунікаційних технологій у сфері державного управління породжує потребу ретельного правового забезпечення інформаційних правовідносин у всіх сферах життєдіяльності соціуму.

Постановка завдання. Метою статті є здійснення аналізу стану правового забезпечення інформаційних відносин у сфері судочинства України в умовах впровадження інформаційно-комунікаційних технологій для вдосконалення національного законодавства відповідно до стандартів Європейського Союзу.

Результати дослідження. Основним документом, який визначає особливості реалізації державної політики України у сфері впровадження процесів для створення умов забезпечення розвитку інформаційного суспільства та впровадження інформаційно-комунікаційних і цифрових технологій є нова *Національна програма інформатизації* (далі – Програма), затверджена Законом України № 2807-IX. Головними напрямками Програми окреслено, зокрема: а) інформаційно-комунікаційних технологій у державному управлінні; б) електронне урядування та електронна демократія; в) рівний доступ громадян до інформаційно-комунікаційних технологій тощо. Інформаційно-комунікаційні технології (далі – ІКТ) визначаються як результат інтелектуальної діяльності, а також як сукупність систематизованих наукових знань, технічних, організаційних та інших рішень про перелік та послідовність виконання операцій для збирання, обробки, накопичення та використання інформаційної продукції, надання інформаційних послуг [5].

Слід зазначити, що в 2013 р. запроваджена *Концепція галузевої програми інформатизації судів загальної юрисдикції та інших установ судової системи*, яка була розроблена Державною Судовою Адміністрацією України з метою, поряд з іншим, якісно поліпшити рівень судового захисту прав і свобод громадян та юридичних осіб та підвищити доступність населення до судів [6, с. 13; 7]. С. П. Позняков, І. І. Гальона, В. В. Медведська звертають увагу, що з цього періоду бере початок концепція «Електронний суд», що була розроблена в Україні державним підприємством «Інформаційні судові системи» [8, с. 298–299]. 25 червня 2013 р. рішенням Ради суддів загальних судів України № 52 схвалений «План інформатизації судової системи України», в якому визначені заходи для вирішення важливих питань, наприклад: скорочення термінів розгляду судами справ та покращення доступу до правосуддя на основі комплексного використання новітніх інформаційно-комунікаційних технологій; підвищення ефективності процесів діловодства в судах; підвищення рівня якості інформаційної взаємодії судів різних інстанцій та державних органів і установ; модернізація та розвиток інформаційно-телекомунікаційної інфраструктури судів; захист державних інформаційних ресурсів відповідно до законодавства із захисту інформації та ін. [9].

25 вересня 2014 р. на XII позачерговому З'їзді суддів України затверджено *Стратегію розвитку судової системи в Україні на 2015–2019 роки* (далі – Стратегія), яка включає чотири напрямки комплексного реформування судової системи України та сектору юстиції в цілому [10]. Одним із таким напрямків є «Електронне правосуддя», що покликаний забезпечувати доступ до правосуддя, використання інноваційних технологій та поліпшення судового процесу. Стратегія передбачає технічне оновлення вже існуючих інформаційних технологій в судочинстві (оприлюднення судових рішень, судової статистики, автоматизація документообігу, засоби комунікації, аналітики, статистики тощо).

У 2017 р. Законом України № 2147-VIII внесені зміни до Закону України «Про судоустрій та статус суддів», які запроваджують в судочинстві функціонування *Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи* (далі – ЄСІТС), на яку покладалося виконання чітких завдань у судочинстві, серед них: а) визначення судді або колегії суддів для розгляду конкретної справи у порядку, визначеному процесуальним законом; б) визначення персонального складу присяжних у разі розгляду справи за їх участю, якщо інше не встановлено законом; в) ведення електронного діловодства; г) централізоване зберігання процесуальних та інших документів та інформації в єдиній базі даних; д) захищене зберігання, автоматизовану аналітичну і статистичну обробку інформації; е) збереження справ та інших документів в електронному архіві; є) обмін документами та інформацією в електронній формі між судами, іншими органами системи правосуддя, учасниками судового процесу, а також проведення відеоконференції в режимі реального часу; ж) автоматизацію роботи судів та ін. [11]. В. С. Мильцева у роботі «Правові аспекти організації Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи» висловлює слушну думку, що впровадження ЄСІТС забезпечує інтеграцію новітніх технологій у судову систему України [12, с. 162], зокрема для ведення електронного діловодства, централізованого зберігання процесуальних та інших документів та інформації в єдиній базі даних, обміну документами та інформацією в електронній формі між судами, іншими органами системи правосуддя, учасниками судового процесу, проведення відеоконференції в режимі реального часу [13].

З 1 березня 2019 року розпочалася дослідна експлуатація ЄСІТС в тестовому режимі у складі таких підсистем (модулів): 1) єдиний контакт-центр судової влади України; 2) єдина підсистема управління фінансово-господарськими процесами; 3) офіційна електронна адреса (електронний кабінет); 4) офіційний веб-портал «Судова влада України»; 5) єдиний державний реєстр судових рішень; 6) підсистема «Електронний суд»; 7) модуль «Автоматизований розподіл»;

8) модуль «Судова статистика» [14]. І лише 17 серпня 2021 року було затверджене Рішенням Вищої ради правосуддя № 1845/0/15-21 *Положення про порядок функціонування окремих підсистем (модулів) Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи* [15]. Сучасна редакція змісту статті 15-1 Закону № 1402-VIII передбачає широкий спектр завдань ЄСІКС у сфері судочинства щодо електронного діловодства, автоматизації роботи судів, проведення відео конференцій в режимі реального часу, віддаленого доступу користувачів цієї системи до будь-якої інформації, що в ній зберігається, в електронній формі відповідно до диференційованих прав доступу, аудіо- та відеофіксації судових засідань, ведення Єдиного державного реєстру судових рішень, функціонування офіційного веб-порталу судової влади України та інші функції, передбачені Положенням про Єдину судову інформаційно-телекомунікаційну систему [13].

З 4 вересня 2021 р. в ЄСІТС починають функціонувати підсистеми «Електронний кабінет», «Електронний суд», підсистеми відеоконференцз'язку [14; 16]. Можемо підсумувати, що загальною функцією ЄСІТС є удосконалення забезпечення принципу доступності правосуддя, що є проблемою для судочинства багатьох держав у всьому світі, адже сучасні ІКТ є потенційним засобом полегшення доступу до правосуддя для кожної людини. О. О. Берназюк для загального окреслення ІКТ у сфері судочинства вживає термін «електронне судочинство» та зазначає, що система електронного судочинства в Україні перебуває на етапі запровадження. Науковець звертає увагу, що очікувані ризики та проблеми, зумовлені запровадженням системи електронного судочинства, мають бути передбачені та максимально мінімізовані ще на етапі планування запровадження системи та на етапі її функціонування в тестовому режимі, зокрема, шляхом здійснення відповідних правових, організаційних, інформаційних та інших заходів [17, с. 13].

14 червня 2022 р. Наказом Державної Судової Адміністрації України № 178 затверджена галузева *Програма інформатизації місцевих та апеляційних судів і проекту побудови Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи на 2022–2024 роки*, яка містить нову категорію для нашого законодавства – «електронне судочинство» [18]. Слід зазначити, що Програма передбачає роботу над розробленням/впровадженням 17 підсистем (модулів) ЄСІТС. Як вже було сказано вище, сьогодні функціонують лише окремі елементи ЄСІТС. Стає очевидним, що повноцінне функціонування ЄСІТС та автоматизація діяльності судів, органів і установ у системі судочинства є необхідним кроком у судовій реформі. О. Олійничук, Р. Олійничук, А. Колесніков у праці «Електронне правосуддя як елемент сучасної системи судочинства» стверджують, що впровадження електронного забезпечення правосуддя можна розглядати як один із напрямів удосконалення судової системи в рамках асоціації України і Європейського Союзу, яка вимагає подальшого розвитку судової системи, спрямованого на забезпечення відкритості, прозорості та доступності правосуддя, на підвищення якості й ефективності роботи судової системи, на посилення гарантій самостійності судів та незалежності суддів, на удосконалення національного законодавства відповідно до норм міжнародного права і міжнародних стандартів [19, с. 142]. В. А. Бондаренко, Н. О. Пустова дійшли висновку, що сьогодні відбулися зміни в усталеному світогляді щодо правових основ існування судової влади, адже наявність нового віртуального способу здійснення правосуддя, стрімке підвищення інформатизації судової системи в результаті використання Інтернету коригує формування правової та політичної системи держави. В межах Європейського Союзу спостерігається інтеграція національних автоматизованих інформаційних систем за проектами «Електронної держави» [20, с. 155]. На думку В. І Теремецького та Є. В. Дуліби, на сучасному етапі запровадження інформаційно-телекомунікаційних технологій, створення нових підсистем ЄСІТС й забезпечення функціонування вже впроваджених підсистем можна назвати перспективними напрямками удосконалення електронного правосуддя в Україні, що орієнтовані на кожну людину та громадянина, на забезпечення захисту інформації [21, с. 137]. Введення воєнного стану в Україні стало перешкодами для подальшого розвитку електронного правосуддя. Водночас стало очевидним, що новітні інформаційно-комунікаційні технології мають величезний потенціал для зміцнення верховенства права, забезпечення рівного доступу до правосуддя, прозорості та підзвітності, уникнення дискримінації [21, с. 131]. Водночас, вони мають потенціал розширити можливості для несправедливості та послаблення основних принципів правової системи, включаючи доступ до правосуддя, а тому впровадження їх завжди потребує необхідності пошуку балансу [21, с. 137–138]. О. С. Дяковський, С. С. Чернецький також переконані, що розвиток інформаційних технологій несе в собі не тільки очевидні переваги, але й низку загроз та проблем. Зокрема, одна з таких проблем пов'язана із захистом персональних даних. Науковці наводять статистичні дані: у 2023 році в ЄС було накладено близько 2,1 млрд. € штрафів через порушення законодавства про захист персональних даних, тоді як сума річних перевищує сукупну вартість аналогічного штрафу за 2019, 2020 та 2021 роки в цілому [22, с. 359].

Р. Ханік-Посполітак звертає увагу, що запровадження в Україні системи електронного судочинства перебуває у процесі становлення, оскільки реалізується лише незначна частина елементів цієї системи [23, с. 126]. Сучасне законодавством України хоча й передбачає повну інтеграцію системи електронного судочинства, всіх її складових елементів у діяльність національної судової системи, проте на практиці все ще залишаються невирішеними питання матеріально-технічного, організаційного, кадрового та іншого забезпечення роботи «Електронного суду» та окремих його елементів, що зумовлює відкладення початку функціонування системи електронного судочинства у повній мірі [17, с. 14]. Проведене дослідження відображає, наскільки удосконалення правового забезпечення може бути тривалим у часі, що для ефективного запровадження ІКТ, які стрімко розвиваються, є неприпустимим.

Висновки. Таким чином, узагальнивши положення досліджених нормативних документів та наукових праць, можемо виділити наступні напрями розвитку системи правового забезпечення інформаційних правовідносин у сфері судочинства в Україні в умовах євроінтеграції: 1) підвищення ефективності існуючих механізмів правового забезпечення, 2) впровадження нових елементів правового забезпечення, зважаючи на можливості сучасних ІКТ. Створення єдиного інформаційного простору судової системи, цифровізація, впровадження штучного інтелекту для аналізу судової практики вже є реаліями сьогодення. До сучасних викликів у правовому забезпеченні інформаційних правовідносин у сфері судочинства в Україні можемо віднести: 1) недостатнє фінансування технічного забезпечення судів; 2) питання якості підготовки кадрів для роботи з ІКТ; 3) забезпечення інформаційної безпеки, захист персональних даних, доступ до електронного правосуддя для всіх категорій громадян та ін.

Погоджуємося з думкою О.В. Кузьменко та Г.В. Складенко, що останніми роками в Україні покращилося технічне забезпечення електронного судочинства [24, с. 375], що дозволяє забезпечувати функціонування судової системи та здійснення судочинства в складних умовах воєнного стану.

Список використаних джерел:

1. Солончук І. В. Питання дотримання європейських стандартів правового регулювання інформаційних правовідносин у сфері судочинства. *Збірник наукових праць «Право та державне управління»*. № 2/2025. С. 113–119. URL: http://pdu-journal.kpu.zp.ua/archive/2_2025/18.pdf (дата звернення: 05.08.2026).
2. Про ратифікацію Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року, Першого протоколу та протоколів N 2, 4, 7 та 11 до Конвенції: Закон України від 17.07.1997 р. № 475/97-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1997. № 40. Ст.263.
3. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони: *Міжнародний документ* від 27.06.2014. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011/page#Text (дата звернення: 05.08.2026).
4. Заславська Л. В., Радзівська О. Г. Генезис інформаційної культури: історико-правовий аспект. *Інформація і право*. № 4(51) (2024). С. 33–45. С. 33.
5. Про Національну програму інформатизації: Закон України від 01.12.2022 № 2807-ІХ. *Відомості Верховної Ради*. 2023, № 51. Ст. 127.
6. Бринцев О. В. «Електронний суд» в Україні. Досвід та перспективи : монографія. Харків : Право, 2016. 72 с.
7. Концепція галузевої програми інформатизації судів загальної юрисдикції та інших установ судової системи. *Державна Судова Адміністрація України* : веб-сайт. URL: <https://court.gov.ua/userfiles/concept.pdf> (дата звернення: 05.08.2026).
8. Позняков С. П., Гальона І. І., Медведська В. В. «Правове регулювання «електронного суду»: особливості європейського та національного досвіду. *Наукові записки. Серія: Право*. № 15 (2023). С. 296–301.
9. План інформатизації судової системи України: рішення Ради суддів загальних судів України № 52 від 25 червня 2013 року. URL: https://pdf.usaid.gov/pdf_docs/PA00M1D1.pdf (дата звернення: 05.08.2026).
10. Про Стратегію розвитку судової влади України на 2015–2019 роки: Рішення XII позачергового 3'їзду суддів України від 25 вересня 2014 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/n0011415-14> (дата звернення: 05.08.2026).

11. Про внесення змін до Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України ... : Закон від 3 жовтня 2017 р. № 2147-VIII. *Відомості Верховної Ради*. 2017. № 48. Ст.436.

12. Мильцева В. С. Правові аспекти організації Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2018. Вип. 3. Том. 2. С. 161–163.

13. Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 02 червня 2016 р. № 1402-VIII. *Відомості Верховної Ради*. 2016. № 31. Ст. 545.

14. ДСА України оголосила про створення та функціонування Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи. *Судова влада України* : веб-сайт. URL: <https://court.gov.ua/press/general/611254/> (дата звернення: 05.08.2026).

15. Положення про порядок функціонування окремих підсистем (модулів) Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи : Рішення Вищої ради правосуддя 17 серпня 2021 року № 1845/0/15-21. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1845910-21#Text> (дата звернення: 05.08.2026).

16. Про початок функціонування відповідних підсистем (модулів) Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи (ЄСІТС): Вища рада правосуддя, Оголошення від 04.09.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/n0001910-21#n9> (дата звернення: 05.08.2026).

17. Берназюк О.О. Елементи електронного судочинства та стан їх запровадження в Україні. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія Право*. 2019. Вип. 56. Том 2. С. 12–15.

18. Про затвердження галузевої Програми інформатизації місцевих та апеляційних судів і проекту побудови Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи на 2022-2024 роки : Наказ Державної Судової Адміністрації України від 14.06.2022 № 178. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0178750-22#Text> (дата звернення: 05.08.2026).

19. Олійничук О, Олійничук Р, Колесніков А. Електронне правосуддя як елемент сучасної системи судочинства. *Актуальні проблеми правознавства*. 3(27)/2021. С. 141–147.

20. Бондаренко В. А., Пустова Н. О. Теоретико-правові питання електронного правосуддя в інформаційному суспільстві. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. Серія : Юридична*. 2017. Вип. 2. С. 154–162. С. 155.

21. Теремецький, В. І., Дуліба, Є. В. (2023). Особливості впровадження та функціонування Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи як інструмента електронного правосуддя. *Форум Права*. 75(2). С. 130–143.

22. Дяковський О.С., Чернецький С.С. Інституційне забезпечення захисту персональних даних: досвід України та ЄС. *Науково-виробничий журнал «Держава та регіони. Серія «Право»*. 2023. № 4. С. 359–365.

23. Ханік-Посполітак Р. Запровадження електронного правосуддя у цивільному судочинстві України. *Право України*. 2017. № 8. С. 122–129.

24. Кузьменко О.В., Скляренко Г.В. Сучасний стан технічного забезпечення електронного правосуддя в Україні. *Електронне наукове видання «Аналітично-порівняльне правознавство»*. № 3 (2023). С. 372–375.

Дата першого надходження статті до видання: 05.05.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 29.05.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті: 15.06.2026